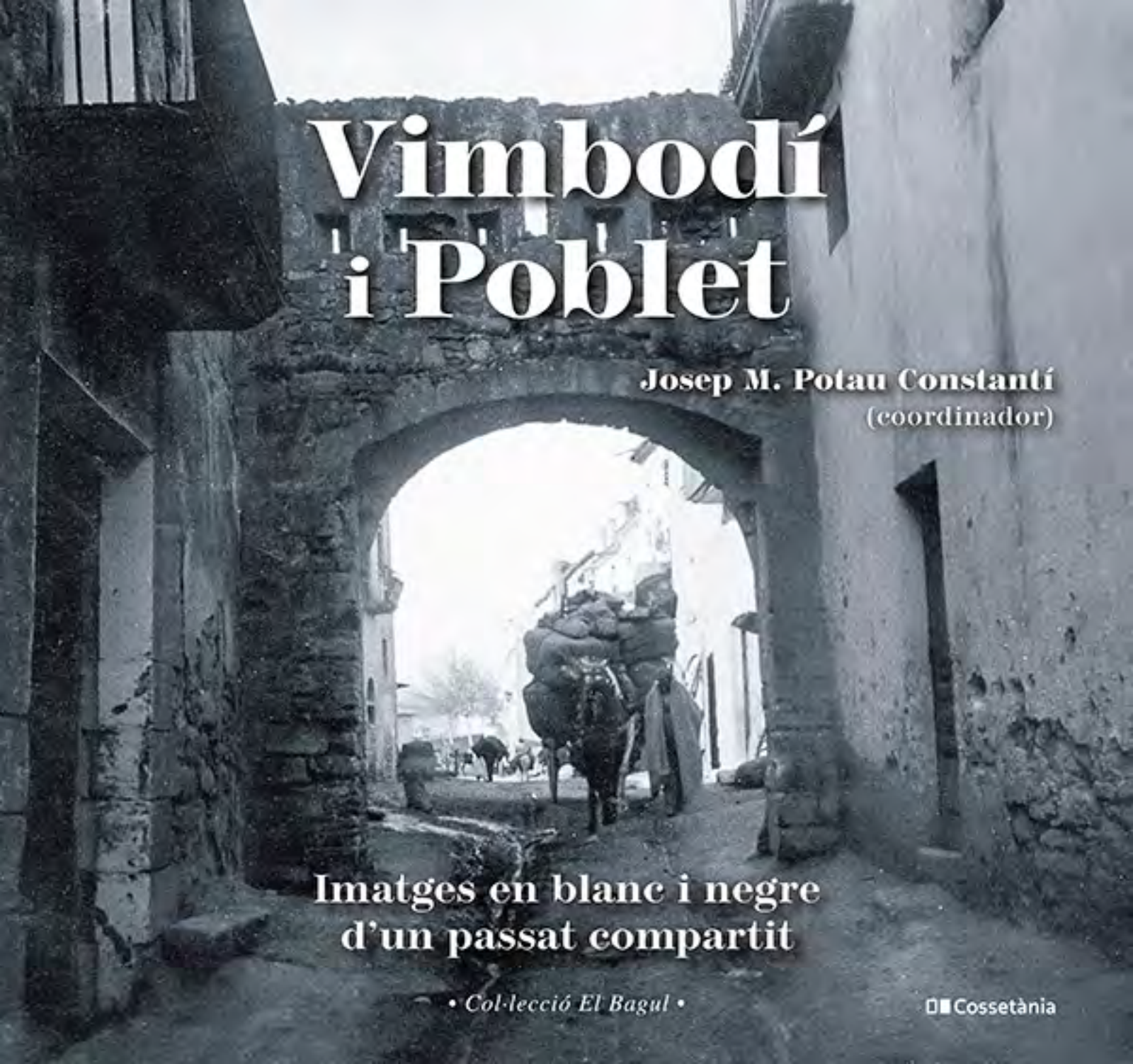

Vimbodí i Poblet

Josep M. Potau Constantí
(coordinador)

Imatges en blanc i negre
d'un passat compartit

• Col·lecció El Bagul •

■ Cossetània

• Col·lecció *El Bagul* – 19 •

VIMBODÍ I POBLET

Imatges en blanc i negre
d'un passat compartit

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: agost del 2025

© de l'edició
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977602591
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Impressió: Formes Gràfiques Valls, SA

ISBN: 978-84-1356-500-2

DL T 482-2025

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

Índex

Salutació.....	4
Joan Canela Rios, alcalde de Vimbodí i Poblet	
Salutació.....	5
Núria Vilà Ninot, Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà	
Pròleg.....	6
Enric Alfonso Xaruba	
Introducció.....	7
Josep M. Potau Constantí, coordinador del llibre	
Relació de famílies.....	10
Capítol 1. Activitats culturals	12
Text d'Antoni Estradé i Saltó	14
Capítol 2. Ensenyament.....	34
Text d'Isidre Fusté Carré.....	36
Text de Jordi Dolcet Llaveria.....	37
Capítol 3. Esports.....	60
Text d'Isidre Fabra i Garcia	62
Text d'Antoni López Tovar.....	64
Capítol 4. Feines	80
Text de Jesús Jordi Pinatella	82
Text de Josep Dolcet Llaveria.....	84
Capítol 5. Festes	108
Text de Teresa Duch Dolcet.....	110
Text de Jaume Pàmies Pagès.....	112
Capítol 6. Festes dels Torrents.....	128
Text de Ramon Setó Vallverdú.....	130

Capítol 7. Forns de vidre.....	150
Text de Judit Garcia Tombas	152
Capítol 8. Gent.....	166
Text de Ferran Espada Alfonso	168
Capítol 9. Història	194
Text de Sergi Tella Pàmies.....	196
Capítol 10. Llocs	210
Text de Manel Martínez i Garcia.....	212
Text d'Aleix Romea Negre	214
Capítol 11. Poblet.....	244
Text de Lluís Solà.....	246
Text de Joan Ibarz Capdevila.....	248
Capítol 12. Religió	260
Text d'Alfons Alsamora i Jiballí.....	262
Converses amb padrines i padrins de Vimbodí i Poblet.....	282
Coch Beguer, Enric	282
Constantí Amigó, Àngela	284
Domènec Palau, Pere	285
Llaveria Palau, Maria Rosa	286
Solé Palau, Ramon	287
Sumalla Nadal, Josep	287

Salutació

És un honor escriure el pròleg d'aquest llibre, ja que és un recull de la història dels nostres avantpassats en moments importants que ha marcat el nostre poble i la seva gent. També és un homenatge a tots els vimbodinencs i vimbodinencs que surten en cadascuna de les imatges d'aquest volum.

El llibre que teniu a les mans és un inventari exhaustiu i descriptiu en imatges que explica el dia a dia del nostre poble i el seu patrimoni humà. La tasca del Josep Maria Potau de recollir els arxius fotogràfics de la gent immortalitzada en aquest volum i també la seva gran passió per la fotografia, de manera totalment voluntària, ha permès reviure grans moments i recordar les persones que ens hem estimat i han estimat el nostre poble.

La informàtica, les noves tecnologies i les xarxes socials, entre d'altres, estan molt bé, però poden fer perdre valor històric i passar per alt moments importants de la nostra història. Gràcies a la idea de l'autor de plasmar en paper aquestes imatges i el fet de poder compartir històries i anècdotes amb alguns dels protagonistes de les fotografies ha estat possible reviure intensament la nostra història, la de Vimbodí i Poblet.

Esperem que aquesta publicació sigui una primera pedra per continuar deixant un llegat fotogràfic per a les generacions que vindran per tal que puguin recordar i continuar treballant pel nostre magnífic patrimoni humà, que a la fi és el que acaba construint la resta de patrimonis que ens envolten.

Gràcies a totes les persones que heu fet possible aquesta joia que tenim a les mans.

Joan CANELA RIOS
Alcalde de Vimbodí i Poblet

Salutació

Preservació i memòria: capturar la història a través del patrimoni fotogràfic

La vida és una suma d'instantos fugissers, que, com petites peces d'un trencaclosques, s'entrellacen per conformar la nostra història personal i, al mateix temps, la història col·lectiva d'una comunitat. Cada fotografia, doncs, és un testimoni d'aquests moments que donen forma a la nostra identitat.

El llibre que tenim a les mans és un projecte dedicat a preservar i transmetre aquest passat comú; una col·lecció d'imatges que ens permet reviure els racons, les vivències, les persones i les emocions d'un poble, Vimbodí i Poblet, a través de diverses mirades. Per una banda, la dels fotògrafs que al seu dia van decidir captar uns instantos determinats, però també la del coordinador d'aquest llibre, el qual ens convida a descobrir un poble amb una història. Un llibre que es nodreix d'episodis concrets i d'instantos que esdevenen llampecs de vida, que s'han mantingut guardats en el temps i que ara veuen la llum gràcies a la perseverança de l'impulsor d'aquesta crònica icònica.

A través d'aquest recull, es fa palpable un dels objectius de Josep M. Potau en els darrers temps, el qual s'ha centrat a recuperar i conservar el patrimoni documental de la comarca de la Conca de Barberà, tot teixint, d'aquesta manera, un pont entre el passat i el present amb la intenció de mantenir viva la memòria col·lectiva. De fet, ha adquirit un compromís profund amb la història local de Vimbodí i Poblet. N'és un bon exemple la cessió de 102 pergamins al consistori vimbodinenc, ara fa quinze anys, amb la finalitat de conservar-los a l'Arxiu Comarcal. De la mateixa manera, ha promogut la salvaguarda i la preservació de documentació relacionada amb el passat de l'administració local o del teixit associatiu de la vila, entre d'altres; i, darrerament,

s'ha dedicat a la recerca i captura de documents fotogràfics i audiovisuals.

En aquest sentit, val la pena ressaltar que les fotografies van guanyant pes com a font de recerca als arxius, i no és estrany, ja que són documents que presenten un gran potencial informatiu. Per tant, Potau no només posa de manifest una selecció d'imatges d'un poble, sinó que homenatja totes aquelles fotografies antigues que, com petits tresors amagats, havien quedat ocultes en el record i en els calaixos de les cases. L'autor ha sabut captar la importància d'aquests moments retratats i ens els transmet amb una sensibilitat pròpia. Aquest llibre ens convida a aturar-nos i a mirar més enllà d'allò evident, a reconèixer la significació d'allò que sovint queda en l'oblit i a valorar la importància de conservar el nostre patrimoni fotogràfic com a llegat per a les futures generacions.

Amb gratitud i respecte, és de justos felicitar Potau per aquesta tasca incansable destinada a la salvaguarda del patrimoni documental. Per una banda, col·laborant intensament amb l'Ajuntament de Vimbodí per recopilar una col·lecció de fotografies antigues del poble i, per l'altra, de fer tractes amb els particulars per gestionar la selecció i tria de les fotografies més destacades, digitalitzar-les, identificar-les, conservar-les a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà i, finalment, difondre-les i posar-les a l'abast de tothom. En definitiva, és un exemple de dedicació a la conservació documental, en aquest cas de la història visual d'un indret de la nostra comarca, i amb aquesta tasca, Josep M. Potau ens recorda que cada instant té un valor i que cada imatge pot ser una porta oberta al passat.

Núria VILÀ NINOT
Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà

Pròleg

La força de les imatges

La història d'un país la fan els seus pobles i les seves ciutats, les petites o grans comunitats que hi viuen, les relacions de veïnatge que conformen, les decisions col·lectives que s'hi prenen, les accions que s'hi duen a terme, la petjada que els uns i els altres hi deixen... La història, en definitiva, la fan les persones.

Les persones també són les grans protagonistes del llibre que teniu a les mans, coordinat pel fotògraf i activista cultural Pep Potau, amb la col·laboració de nombroses famílies que n'han cedit bona part de les imatges. Cal destacar, a més, el suport econòmic de l'Ajuntament de Vimbodí i Poblet i la col·laboració de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà per fer-ne possible l'edició.

Aquesta és una publicació que ens parla d'història i que, alhora, fa història, en tractar-se de la primera que retrata el nostre passat mitjançant centenars de fotografies antigues de vimbodinencs i vimbodinenques, tot fent bona aquella dita que afirma que una imatge val més que mil paraules. Tanmateix, la selecció feta pel seu promotor també inclou acurats textos que n'introdueixen i n'arrodoneixen el contingut, redactats per diverses persones del poble vinculades a cadascun dels apartats en què es divideix l'obra.

El fet que la majoria de les fotografies siguin inèdites atorga un valor afegit a aquest recull. Molts hi reconeixem algun familiar, amic o conegut, o bé hi descobrirem gent de qui havíem sentit a parlar però de la qual encara no en coneixíem el rostre. I de ben segur que ens sorprendrem de veure-hi una quotidianitat que ja no tornarà, o espais de la vila i del terme avui desapareguts o que han sofert canvis substancials.

Tot observant-ne cada instantània, sabrem més bé qui érem i qui som. Hi trobarem escenes del dia a dia dels nostres pares, avis o besavis, antigues indumentàries, oficis ancestrals, episodis rellevants... i els somriures i les mirades en blanc i negre dels qui ens observen des del segle passat. Mil i una estampes que ens transporten a una societat que ja no existeix, però sense la qual no seríem aquí. Imatges que ens transmeten la força de tot un poble.

D'altra banda, som davant d'una publicació que, més enllà del seu interès documental i caire divulgatiu, esdevé un sentit homenatge a tothom qui ens ha precedit, tant qui hi surt fotografiat com qui no. Persones d'èpoques diferents i amb orígens diversos que han contribuït a vertebrar-nos com a poble.

Qui sap si alguns dels que avui resseguiem aquestes pàgines ens animarem a captar amb la càmera els instants que donaran forma a un nou volum el segle vinent. Si aquest fos el cas, voldrà dir que el Vimbodí i Poblet del futur tampoc no haurà oblidat la gent que n'ha forjat la seva llarga història, que també és la de Catalunya.

Endinsem-nos, doncs, en aquest llibre nascut de la il·lusió i de l'esforç de molts vimbodinencs i vimbodinenques, alimentat pel sentiment de pertinença al municipi i al país. Gaudim-ne amb intensitat!

Enric ALFONSO XARUBA
Periodista

Introducció

En aquest llibre, hi trobareu una mostra d'unes vuit-centes fotografies antigues històriques, de les més de dues mil que setanta-vuit famílies de Vimbodí i Poblet han cedit generosament a l'Ajuntament.

Tot va començar de casualitat fa cinc anys, un dia que caminant pel poble vaig veure que buidaven una casa de mobles i estris vells, en un remolc, per portar-ho a la deixalleria. Hi vaig veure una capsa plena de fotos antigues emmarcades, que sobresortien i, com que soc aficionat a la fotografia, vaig demanar de mirar-les i vaig veure el seu valor històric, imatges de principis del segle xx. En aquell moment se'n va acudir dir als operaris que l'Ajuntament recollia fotos antigues i, si me les podien deixar, que les hi portaria. Em van dir que sí i que així els estalviava feina. La meva afició a la fotografia i el fet de trobar-me en aquesta situació va ser l'inici del que després, entre altres coses, ha propiciat aquest llibre.

Això em va fer reflexionar, de les fotografies que es podien perdre amb el temps, i en anar a parlar amb l'alcalde, inconscient de mi, se'm va ocórrer proposar-li que si ells demanaven a la gent que els portés fotos antigues, jo voluntàriament les copiaria i les tornaria. El Joan Canela i la regidora M. Rosa Palau ho van acceptar i vam començar a recollir-ne.

Les fotografies vam pensar que havien de ser anteriors als anys seixanta del segle xx, amb alguna excepció interessant, i tenir un interès històric. La cosa no va ser tan fàcil. Primer vaig haver d'adquirir un escàner professional, perquè amb les copiadores perden molta qualitat, les imatges. Després, identificar-les per famílies i per les informacions que duïen, i portar les còpies l'Arxiu Comarcal. Us podeu creure que, amb tantes vegades que les he hagut de reme-

nar, ja no sé si quan me'n donen de noves n'hi ha de repetides o no... També s'ha de tenir en compte la forma com s'obtenen les fotografies. N'hi ha que s'han de seleccionar d'àlbums, d'altres de les capsas de sabates plenes de fotografies, algunes que les envien per internet. Amb tot, em dono per molt satisfet d'haver-ho pogut fer, ja que tot i l'esforç m'ha servit de distracció i, en determinats moments, davant de les imatges, les reflexions i emocions em fluïen.

Ha estat un privilegi poder ser el coordinador d'aquesta feina que ha implicat tanta gent del poble. Jo només soc un col·laborador necessari, la guspira que feia falta per iniciar-ho tot, ja que sense el material fotogràfic res fora possible. Així que les verdaderes responsables i protagonistes són les famílies que han anat deixant tan amablement els originals.

Més endavant, es va proposar penjar les fotos a internet, perquè tothom les pogués veure. Així ho vam fer, i n'anava posant mostres al Facebook. L'any 2022, l'Ajuntament em va proposar fer el pregó de la Festa Major i vam aprofitar per fer una exposició d'un centenar de fotografies, com a mostra de les que s'anaven recollint. Això encara va a animar més gent a cedir-ne.

Al pregó de la Festa Major vaig dir que a veure si algun historiador s'animava a fer un llibre que recollís les fotografies, com molta gent demanava. I vet aquí que al final he estat jo mateix el que m'hi he embolicat... Perquè això d'editar un llibre d'aquestes característiques ja són paraules majors.

He d'agrair a l'Ajuntament de Vimbodí i Poblet la proposta, i al Consell Comarcal el lliurament del Diploma de Reconeixement per la tasca de recuperació, conservació i difusió del patrimoni documental i gràfic de la comarca.

Jo no soc de lletres, i el llibre necessitava, a més de les fotografies, un complement de textos que les expliquessin. Vaig pensar que les fotografies només s'havien d'identificar amb el nom de la família que les cedia i la informació, si n'hi havia, a la mateixa còpia. Ja que jo no soc historiador, ni el llibre pretén ser d'història. Però si pot servir per a futurs estudis històrics... Així que rumiant com fer-ho va coincidir que aquells mesos es presentaven diversos llibres al poble, escrits per autors local o vinculats al poble, i ho vam aprofitar per demanar-los col·laboració.

Com que, en preparar les fotografies per al llibre, vaig trobar oportú fer dotze apartats per agrupar-les i fer-ne més fàcil la visualització, vaig pensar que la introducció a cada apartat la podrien fer diverses persones del poble o vinculades, que han escrit llibres, són periodistes, historiadors, professors... Ho vaig proposar a l'alcalde i ho va trobar molt adequat. La qüestió seria poder-los trobar. Però, per a sorpresa meva, me n'han sortit més de dotze; això que alguns per diversos motius no han pogut participar-hi, i n'hi ha altres que segur que m'he deixat per desconeixement i als quals demano disculpes.

Doncs, a la introducció de cada apartat, podreu trobar escriptors que, de manera desinteressada i cada un amb el seu estil, ajuden a la informació i al context de les fotografies, ja que moltes els hi són viscudes. Serveixi també el llibre com a reconeixement a totes i tots els qui heu aportat la vostra col·laboració per a l'edició del llibre. Sou una mostra de l'enorme capacitat cultural que hi ha al nostre poble.

La selecció de fotografies s'ha fet intentant que n'hi hagués de totes les famílies i pel seu interès històric. En veure-les per internet, hi havia gent que reconeixien persones. Això també em va fer reflexionar i, ja que no es podien identificar totes, ho vaig deixar com a futur treball de memòria personal o de grup, per anar anotant els noms, com a complement del llibre. És molt recomanable, aquest exercici, tant en tallers de memòria de gent gran com en treballs de recuperació de la història del poble a l'escola.

Diuen que les persones no moren del tot fins que ningú no se'n recorda. Amb la visió d'aquestes imatges, moltes persones podran continuar vivint en el nostre record. Aquest llibre és un homenatge als nostres avantpassats, que amb el seu esforç i tots els traumes viscuts ens han ajudat a ser el poble que som ara. Com deia Neus Català: l'única mort que em preocupa és la de la memòria.

Sempre m'ha interessat la història, i més la del poble on vaig néixer, a la casa pairal, envoltat de les pintures de l'avi Joan Potau Martell, malaguanyat. Penso que estimar la tradició és estimar el país. Aquest poble sempre ha format part de la meva identitat, arreu on he anat a viure per motius de feina.

En moltes fotos m'hi reconec anant a l'escola de les monges, fent d'escolà, a l'escola de la plaça, ballant a l'envelat i a la mitja hora, jugant a futbol amb l'equip del poble, amb la JUV (Joventut Unida de Vimbodí), amb els Pastorets i l'Escala en Hi-Fi, els Reixos, les festes dels Torrents. Sempre m'ha agradat la fotografia i he col·laborat amb la premsa local i comarcal, així com en diverses exposicions.

Aquest llibre és un complement a tots els que s'han publicat d'història i de la revista *Vimbodí*. El de Mossèn Àngel, els de l'Alfons Alsamora i el darrer dirigit pel Valentí Gual, en el qual vaig col·laborar en les fotografies de l'època contemporània.

En anar fotografiant àvies i avis del poble, per les exposicions que feia, en alguns casos la situació portava a tenir interessants i llargues converses amb ells. M'anaven explicant les seves vivències i la transmissió oral de la història és molt oportuna. M'ho anava anotant i, tot aprofitant l'edició d'aquest llibre, he trobat oportú traslladar-ne algunes, com a complement, i les he afegit a la part final.

Agraïments a l'alcalde Joan Canela i la regidora Rosa Palau, per la seva predisposició en tot el projecte de recollida de fotografies, exposició i edició del llibre. A l'Enric Alfonso per la col·laboració en l'edició i el pròleg del llibre. Al monestir de Poblet per la seva introducció a l'apartat del

monestir. Als avis i les àvies (al poble se'n deien *padrins* i *padrines*) que m'han fet receptor dels seus records. A l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, on es poden consultar la totalitat de les més de dues mil fotografies copiades; i, especialment a la Núria Vilà, responsable d'imatges, que ha participat en el seu registre, el seu treball i la seva predisposició. A tots els escriptors de les introduccions, els agraïm la seva col·laboració inestimable.

I un agraïment especial a totes les famílies que han cedit els seus arxius fotogràfics, amb la confiança que ens han dipositat. Ha estat una obra coral, de tot un poble. En podem estar ben orgullosos.

Valorem entre tots el que hem aconseguit de recuperació de memòria històrica gràfica del poble de Vimbodí i Poblet. Totes aquestes imatges i la resta que hi ha a l'Arxiu Comarcal ja queden guardades en un lloc segur.

Ha estat un plaer i un honor fer aquest servei pel poble.

Josep M. POTAU CONSTANTÍ

Enginyer industrial,

llicenciat en Psicologia i aficionat a la fotografia.

Recuperador de les fotografies, seleccionador de les imatges

i coordinador del llibre

Relació de famílies

Arxiu Alfons Alsamora

Arxiu Enrique Puchol de Barcelona

Arxiu Isidre Valentines

Aixut Francisco

Alsamora Debat

Amella Albes

Amorós Òdena

Bernat Sumalla

Boyó Alsamora

Caixal Homedes

Casares Caixal

Coch Beguer

Cunillera Girona

Debat Alfonso

Debat Fortit

Deutú Martí

Dolcet Llaveria

Domènech Roig

Domènech Anglès

Duch Dolcet

Estradé Saltó

Farré Alsamora

Farré Josa

Fons municipal

Forès Vallverdú

Fusté Coch

Fusté Constantí

Garcia Requena

Garcia Sanahuja

Gil Moreno de Mora

Grau Deutú

Grau Palau

Griñó Josa

Guasch Anglès

Guasch Mur

Güell Cuscó

Homedes Solé

Ibarz Amigó (Enric)

Ibarz Amigó (Joan)

Jiballí Cuadras

Jiménez Homedes

Jové Grau

Lladó Vallès

López Tovar

Martínez García

Masip Juan

Mercadé Alfonso

Mestres Vallvé

Moncusí Queralt

Moragues Puigpelat

Nadal Pàmies

Oliva Lozano

Pagès Farré

Pagès Rovira

Palau Caixal

Palau Debat

Palau Deutú

Palau Fusté

Palau Giné

Pàmies Pagès

Pàmies Goig

Pont Terré

Potau Constantí

Potau Llavèria

París Buldó

Puig Mestres

Rios Maré

Roig Cugat

Romea Pujades

Sanahuja Mateu

Solé Debat

Torres Amorós

Travé Casares

Valls Badia

Vallverdú Bonfill

Vidal Plassa

Vila Dolcet

Zambudio Tello

Capítol 1

Activitats culturals

El record es revela com si es tractés d'una placa fotogràfica.

Nadejda MANDELSTAM

D'un recull de fotografies antigues, sovint n'esperem que ens permeti fer revivre un passat llunyà, fins i tot quan no l'hem viscut personalment. Com si aquestes imatges, ja una mica esgrogueïdes, tinguessin la potestat de reconstruir una realitat cada cop més fugissera. Pensem —sense pensar gaire, tot sigui dit— que la fotografia «retrata», en el sentit que allò que hi surt reflectit «segur que va passar així de debò», perquè la instantània és allà per mostrar-nos-ho i per demostrar-ho.

Però s'escau que, com la mateixa denominació ens fa entendre, allò que captura una instantània és un determinat «instant» d'una existència sencera —personal o col·lectiva—, la qual és força més complexa i polièdrica que no pas un reguitzell de flaixos. D'altra banda, aquests «instants» enregistrats per la càmera acostumen a ser molt més excepcionals que rutinaris. Ara, amb la tecnologia digital, podem fer fotos sempre que ens vingui de gust, però cal tenir present que uns quants decennis enrere aquesta pràctica es reservava, gairebé en exclusiva, per a segons quins episodis extraordinaris: batejos, casaments, festes majors, competicions esportives, espectacles i actuacions de diversa mena... Tots esdeveniments que no formaven part d'allò ordinari, del que es feia els «dies de cada dia». De tal manera que els àlbums familiars, més que per saber exactament com érem i com ens comportàvem, servien per projectar una imatge idealitzada del nostre entorn particular. Si féssim cas només d'aquesta col·lecció d'estampes, podria fer l'efecte que anàvem sempre de xefla en xefla, i que érem una colla de persones somrients i ben avingudes sense gaire maldecaps ni tribulacions. Res

més lluny de la veritat, tot i que ens pugui saber greu de constatar-ho.

Amb aquest sol exemple ja veiem que la fotografia comunitària, per dir-ho així, tendeix més a la poesia que a la prosa. Evoca, suggereix, dispara la nostra imaginació, exagera o edulcora, però quasi sempre distorsiona poc o molt, encara que per regla general ho faci de manera inconscient i involuntària. Dient això no volem aixecar cap acta acusatòria contra les fotos; no pressuposem que siguin per naturalesa «falses» o enganyoses. Senzillament volem advertir de la possible temptació de refiar-nos en excés del seu poder de reproduir la realitat «tal com és». «Saber la realitat», tal com deia l'enyorat Josep Maria Terricabras, és una tasca difícil i molt necessària. Però això tampoc no ha de comportar per força el menysteniment de la ficció, com massa vegades passa. Al capdavant, per a totes i cadascuna de les comunitats humanes que han habitat el planeta Terra, la ficció ha estat, des de la nit dels temps, una necessitat imprescindible. Es pot anar fent, amb més o menys dificultat, sense gaire sentit de la realitat. Però no he conegut mai ningú que pugui viure sense ficcions d'un o altre tipus.

Ara bé, a aquest caràcter força més fictici del que podríem suposar que tenen de per si les il·lustracions gràfiques, s'hi afegeixen en certes circumstàncies alguns elements no tan innocents, els quals n'agreguen els efectes alteradors. I aquests provoquen que la «realitat veritable» que aquelles imatges semblaven reproduir es vegi encara més pertorbada.

Tot aterrant les meves reflexions genèriques al cas específic que aquí ens ocupa, un poble com el nostre, que no ha tingut sempre una existència plàcida, sinó que, al llarg del segle XX, s'ha vist sotmès a experiències difícils i a voltes tràgiques (situacions repressives, conflictes socials, guerres, ocupacions militars, misèries de postguerra, règims totalitaris, etc.) no ha pogut assegurar la supervivència completa dels testimonis gràfics del seu passat. En aquest llibre, hi ha força fotos que no hi surten perquè no hi poden sortir: van haver de ser estripades, cremades o amagades, perquè eren

indicatives de quelcom que, en un moment determinat, podia comprometre molt. Conservar segons quins retrats, en èpoques tèrboles, volia dir jugar-te-la. S'havien de destruir. Tot això aquí no hi pot aparèixer, perquè va haver de desaparèixer.

Avui es parla amb insistència de la recuperació de la memòria històrica. Però hi ha una part substancial del nostre arxiu gràfic vimbodinenc que ja és irrecuperable, perquè es va esborrar i no en queda cap rastre. No podem ni podem contemplar-lo, però si més no podem parlar-ne, com fem ara, per no perpetuar-ne l'oblit.

Les fotos que sí que tenim, gràcies a la molt meritòria feina de compilació i selecció efectuada per Josep Maria Potau, són les que podreu mirar tot seguit. Pel que fa a l'apartat que se m'ha encomanat, aquest porta per títol «Activitats culturals». Sempre és una qüestió difícil, i encara més per a un sociòleg com jo, separar allò que és «cultura» d'allò que no ho és. Però, en qualsevol cas, les imatges que s'apleguen en aquest bloc miscel·lani es poden distribuir en diverses seccions. Anem ara a detallar quines són i a analitzar-les molt breument una per una.

La primera, prou abundant, té a veure amb el cant coral. Inclou una dotzena llarga de reproduccions, d'un total de 53 que configuren l'apartat sencer. També l'arc temporal que representen és ben extens. Tot plegat ens dona a entendre que es tracta d'una de les activitats culturals més importants que han tingut lloc al municipi, i d'una de les més sostingudes en el temps. La foto que encapçala el recull és de l'any 1904. Poques en tenim de tan antigues... S'hi poden observar més de quaranta cantaires de la societat coral La Armonía, de la Casa del Poble. Al rerefons hi destaca el penó, amb el triangle i la inscripció revolucionària «Llibertat, Igualtat, Fraternitat». La imatge va ser publicada per la revista *La Ilustración Obrera*, setmanari de tendència progressista, laica, republicana i llibertària que s'editava llavors a

Barcelona. Concretament ho fou al número 39, del 12 de novembre del 1904, en el context d'un ampli reportatge intitulat «Vimbodí y su Casa del Pueblo», on se'ns informa que el director i mestre de música de la coral es deia Josep Mercadé (és la persona que apareix al centre, dret i amb la batuta a la mà). Acompanyant aquesta coneguda reproducció, en trobem algunes que corresponen a La Paloma de la Conca, un cor també d'inspiració claveriana, com l'anterior, que tenia la seu al mateix edifici del carrer Major, popularment conegut com L'Agrària. Aquest orfeó, creat a finals dels anys 1920, consta documentat com a entitat a l'*Anuario Musical de España* del 1930. De les cinc fotografies que hi dediquem, n'hi ha una, la darrera, que té a veure amb l'homenatge commemoratiu que se'n va fer l'any 1965, en què participaren una bona part dels seus antics membres, la majoria ja ben grans.

Segueixen un parell de fotos vinculades a una coral barcelonina (Germanor), i unes quantes més referides a La Veu de la Terra, fundada el 1982 i que avui encara perviu, la qual enfila el mig segle d'existència. Ha estat la més longeva, amb diferència, i alhora la més nombrosa (en els seus orígens) de totes les agrupacions de cant que hi ha hagut, per bé que durant els darrers temps ha experimentat una davallada sensible en el nombre d'integrants. Com deia fa poc temps el seu president Josep Maria Garcia, en declaracions a la *Nova Conca* motivades pel 40è aniversari de l'associació, «ja fa temps que enviem el missatge que sense cantaires no hi pot haver coral». Les fotografies que en trobareu en aquest llibre tenen a veure amb la seva esplendorosa etapa inicial.

Després del cant, la secció següent està reservada a la música, i més en concret als conjunts instrumentals. Només hi ha un document gràfic d'un solista, una noia (probablement deu ser la Rosa Juan) que toca el piano. La primera foto grupal és de l'orquestra Nadal, creada el 1915 per Josep Nadal Martorell *Pep Arcís*. Puc reconèixer entre els músics Isidre Vallvè *Targueta* o Josep Miret. Pel que fa a la resta d'imatges d'aquest bloc, només endevino que un parell

de fotos semblen d'actuacions de carrer de l'orquestrina que van formar després de la guerra els fills del Pep Arcís. De la resta de formacions, en canvi, no en puc dir res.

A continuació, trobem una sèrie de fotografies consagrades a les arts escèniques. La pràctica totalitat corresponen a la secció teatral del Foment Parroquial de Cultura, en diverses obres de mitjans de segle xx, quan era rector de la parròquia mossèn Magí Monyarch. Aquí sí que els més grans d'entre nosaltres hi reconeixen moltes persones, bé sigui sota les disfresses o bé endiumenjades en diverses sortides per viles properes. Són gairebé una desena d'imatges, que després es clouen amb una de les representacions nadalenques posteriors dels Pastorets, en la versió de Josep Maria Folch i Torres. No hi surt, per contra, cap actuació del grup de teatre Vent de Bosc, que durant els seus primers anys va delectar-nos amb peces tan memorables com *La casa de Bernarda Alba*, *El suïcida* o *Maria Rosa*.

El recull es perllonga amb unes quantes il·lustracions dedicades a agrupacions de lleure com els Pomells de Joven-tut, amb les noies exhibint les característiques caputxetes blanques, o els Minyons de Muntanya, impulsats per Josep Maria Batista i Roca als anys trenta del segle xx. L'innegable catalanisme d'ambdues institucions contrasta amb el festival franquista a la plaça Major de l'estiu del 1961, en què podem veure les camises blaves de Falange a la primera fila d'autoritats, mentre nens i nenes d'aquell moment fan coreografies o exercicis gimnàstics. La mateixa simbologia s'observa en una altra foto col·locada més endavant, en què les banderes espanyoles acompanyen ara els retrats de Franco i José Antonio. Una «decoració» que els de més edat recordem que també presidia les aules al col·legi de les monges, on se'ns obligava a parlar en castellà i a cantar el *Cara al sol*...

Venen després unes imatges de dues inauguracions vinculades amb el Foment Parroquial de Cultura: la del 1929, quan s'acabà de construir el teatre, i la del 1959, en què es renovà el cinema. Durant força temps, aquest no fou l'únic local on es projectaven pel·lícules; coexistia amb el cinema Milans, anomenat popularment *el cine del Samarretes*, al mig

del carrer Major. Precisament, les darreres fotos del capítol són de programes de mà i cartells anunciadors de films que es feien en ambdós establiments. Per bé que els estils diferien una mica (no ens imaginem *La gata sobre el tejado de zinc* al Foment en plena època nacionalcatòlica!), sí que tots els escrits havien de ser encara en rigorós espanyol, com llavors exigia «la autoridad competente».

La resta d'instantànies que ens queden per comentar són quatre, i en totes hi apareixen grups de joves. A la primera, més antiga, hi surt una colla amb trajos típics, en què trasbalsava adonar-se que cap dels seus integrants masculins (Ruau, Lladó, Vallverdú, Arbós, Palau, Comes, Miret i Zambudio) ja no és ara entre nosaltres, tot i que per edat podrien ser-hi (si més no, algun d'ells). Les tres últimes fotos són de diverses edicions d'Escala en Hi-Fi, una cosa molt pròpia dels anys seixanta i setanta del segle xx, amb l'esclat del rock o el pop i l'era d'or de la indústria discogràfica.

Vista en conjunt, la tria que aquí s'ofereix mostra diversos aspectes de la cultura local entre els inicis del segle xx i l'època de la transició postfranquista. Més de setanta-cinc anys d'història de Vimbodí condensats en una cinquantena llarga d'imatges, amb les seves llums i les seves ombres. D'una banda, hi veiem una comunitat rural d'aquell temps, amb empenta i iniciativa per fer coses i per enfortir els vincles entre els seus habitants. Per l'altra, no podem oblidar que ni una sola d'aquelles dècades va transcórrer sencera en un clima social de pau, llibertat i democràcia. Quan no eren les guerres —colonials, com les de Cuba o el Marroc, o bé (in)civils, com la del 1936—, hi havia les dictadures de Primo de Rivera i de Franco. De l'etapa de la Segona República, tan breu com precipitadament conclosa amb un cop d'estat feixista, no en tenim quasi cap imatge. I prou que hi devia haver activitat cultural en aquells (pocs) anys!

Això ens torna a remetre a les observacions que fèiem al començament d'aquest escrit sobre allò que acaba per-

vivint de la nostra memòria col·lectiva. Pel que fa al tram final del període aquí considerat, també he trobat a faltar alguna referència gràfica a altres activitats culturals. Penso, per exemple, en moments com els del Congrés de Cultura Catalana, les primeres Setmanes de la Joventut (la segona de les quals, del 1976, totalment prohibida, amb la Guàrdia Civil entrant *manu militari* per interrompre una sessió de cine fòrum), els recitals de cançó de Jaume Arnella, Celdoni Fonoll o Quico Pi de la Serra... Vivències intenses d'una època, immediatament posterior a la mort del dictador, que també va ser la de la nostra adolescència i primera joventut, i que segur que per aquest motiu alguns les recordem amb estima particular.

Cada generació de vimbodinenques i vimbodinenques d'una certa edat deu tenir, en aquest aspecte, les seves pròpies preferències. Però el recull de fotografies que ara presentem, malgrat no ho pugui abraçar tot, ja haurà fet molta i bona feina si serveix per a tres propòsits: desvetllar records tot fent-nos venir ganes de compartir-los, mantenir en la memòria moltes persones que ja no són entre nosaltres i fer aflorar noves imatges per poder-les afegir al tapís del nostre passat col·lectiu. A banda, esperem que doti d'eines les fornades més joves per poder conèixer millor tant la història del poble com els seus propis avantpassats.

Antoni ESTRADÉ i SALTÓ (Vimbodí, 1958). Llicenciat en Ciències Econòmiques i doctor en Sociologia (Premi Extraordinari de Doctorat) per la Universitat Autònoma de Barcelona. Màster en Pensament Social i Polític per la

Universitat de Sussex. Jubilat de fa poc temps, ha estat durant més de tres dècades professor al Departament de Sociologia de la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia (UAB), tot ocupant-se de qüestions de teoria sociològica, sociologia de la cultura, sociologia de la religió, i creant l'assignatura Sociologia de les Identitats Nacionals, que fins llavors (1997) no existia a Catalunya. Autor dels llibres *Catalunya independent? Anàlisi d'una enquesta sobre la identitat nacional i la voluntat d'independència dels catalans* (Fundació Jaume Bofill, 1990), el primer estudi sociològic que es va publicar sobre l'independentisme català, i *La mirada del sociòleg. Què és, què fa i què diu la sociologia?* (Proa i Edicions de la UOC, 1999), el manual d'aquesta matèria de la Universitat Oberta de Catalunya. Ha escrit capítols a les obres següents (entre altres): *El nacionalisme català a finals del segle XX* (Edicions de la Magrana i Edicions 62, 1989), *Nacionalismes i ciències socials. Col·loqui internacional* (Fundació Jaume Bofill / Càtedra Lluís Companys UB, 1997), *Clàssics del nacionalisme* (Pòrtic i Edicions de la UOC, 2001), *Joves i valors. Els joves catalans a l'Enquesta Europea de Valors* (Generalitat de Catalunya, 2002), *Catalunya, nació d'Europa, 1714-2014* (Enciclopèdia Catalana, 2013), *D'una obra a un grup editorial, 1965-2015* (Enciclopèdia Catalana, 2015). Ha editat i prologat, junt amb Ariadna Fitó, la reedició del llibre de Pere Foix, *Apòstols i mercaders. Anys de lluita social a Catalunya* (Tigre de Paper, 2019). També va escriure un extens prefaci al llibre de Pierre Bourdieu, *Un arte medio. Ensayo sobre los usos sociales de la fotografía* (Editorial Gustavo Gili, 2003), treball que porta per títol «La fotografía retratada. Pierre Bourdieu y la captura de lo social» i que té certa relació amb la temàtica d'aquest llibre.

*Foto 1. Cedida per l'Arxiu
Alfons Alsamora, any 1904. Cor
Harmonia de la Casa del Poble*

*Foto 2a. Cedida per la
família Moncusí Queralt*

*Foto 2b. Cedida per la família
Grau Deutú. Societat Coral La Paloma
de la Conca, anys 30*

Foto 3. Cedida per la família Grau Deutú

Foto 4. Cedida per la família Fusté Coch

Foto 5. Cedida per la família Palau Deutú

Foto 6. Cedida per l'Arxiu Enrique Puchol, de la coral Germanor Barcelonina, any 1960

Relación de los Señores que integran la salida 1960

Foto 4.

CORISTAS

S. Esquerro	M. Santamaría
E. Puig	J. Cervet
E. Blanco	A. Ubeda
E. Piera	A. Zapater
M. Zapater	M. Baluda
F. Rodríguez	J. Hurtado
M. Masden	M. Gairín
M. Romero	J. Fuentes
A. Odena	J. Baluda
J. Pueyo	J. García
A. Catalá	M. Corral
A. Catalá (hijo)	V. Alcalde
F. Figarola	V. Alcalde (hijo)
E. Franch	M. Masdeu (hijo)
J. Juval	J. A. Esteba
S. Lloré	M. Caminal
V. Mariá	J. Baluda (hijo)
E. Puchol	J. García (hijo)
M. Cebrián	I. Vilajuana (Maestro)

INFANTILES

Ll. Baluda
J. Lloré
F. Rodríguez
A. Fontcuberta
J. Fuentes
M. Gairín
J. Juval
J. E. Millanes

ADHERIDOS

A. Farré
M. Fort
E. Díaz
J. Mota
J. Vallés
E. Rodríguez
J. Cervet

Associació Coral

GERMANOR BARCELONINA

PROGRAMA OFICIAL

de los actos a celebrar
los próximos días 4, 5 y
6 de Junio de 1960 con
motivo de su tradicio-
nal excursión de Pascua
a la

Villa de Vimbodí

Sr. D. *Enrique Puchol*
Habitación núm. *-8-*

Foto 7. Cedida per l'Arxiu Enrique
Puchol. Programa de l'actuació
de la coral Germanor Barcelonina,
any 1960

Foto 8. Cedida per la família Potau Constantí

Foto 9. Cedida per la família Cunillera Girona

Foto 10. Cedida per la família Moncusí Queralt

Foto 11. Cedida per la família Moncusí Queralt

Foto 12. Cedida per l'Arxiu Alfons Alsamora. Orquesta del Pep Arcís, any 1915

Foto 13. Cedida per la família Masip Juan

Foto 14. Cedida per l'Arxiu Alfons Alsamora. Sextet Artístic La Unió

Foto 15. Cedida per l'Arxiu Alfons Alsamora

Foto 16. Cedida per la família Mercadé Alfonso

Foto 17. Cedida per l'Arxiu Alfons Alsamora

Foto 18. Cedida per l'Arxiu Alfons Alsamora

Foto 19. Cedida per l'Arxiu Alfons Alsamora

Foto 20. Cedida per la família Aixut Francisco

Foto 21. Cedida per la família Cunillera Girona

Foto 22. Cedida per la família Jiballí Cuadras

Foto 23. Cedida per la família Cunillera Girona, any 1950. Arbeca

Foto 24. Cedida per la família Cunillera Girona, any 1950. Arbeca

Foto 25. Cedida per la família Jiballí Cuadras

Foto 26. Cedida per la família Jiballí Cuadras, any 1951

Foto 27. Cedida per la família Jiballí Cuadras

Foto 28. Cedida per la família Dolcet Llaveria. Pomells de joventut, de Folch i Torres

Foto 29. Cedida per la família Duch Dolcet

Foto 30. Cedida per la família Travé Casares, any 1940

Foto 31. Cedida per la família Mestres Valloé, any 1940

Foto 32. Cedida per la família Forès Vallverdú

Foto 33. Cedida per la família Vallverdú Bonfill

Foto 34. Cedida per la família Potau Constantí

Foto 35. Cedida per la família Aixut Francisco

Foto 36. Cedida per la família Cunillera Girona

Foto 37. Cedida per la família Aixut Francisco

Foto 38. Cedida per la família Aixut Francisco

Foto 39. Cedida per la família Cunillera Girona

Foto 40. Cedida per l'Arxiu Alfons Alsamora, any 1929. Inauguració Foment Parroquial de Cultura

Foto 41. Cedida per l'Arxiu Alfons Alsamora. Sardanes al bar Solé

Foto 42. Cedida per la família Potau Constantí. Excursió cultural

Foto 43. Cedida per la família Cunillera Girona, any 1959

Foto 44. Cedida per la família Vallverdú Bonfill

Foto 45. Cedida per la família Potau Constantí. Escala en Hi-Fi

Foto 46. Cedida per la família Moncusí Queralt. Representació dels Pastorets

Foto 47. Cedida per la família Moncusí Queralt

Foto 48. Cedida per la família Moncusí Queralt

Foto 49. Cedida per la família Romea Pujades

MGM CINE MILANS - Vimbodí
 Programa para el domingo, día 15 de Mayo de 1960

Proyección de la superpelícula de un tema que arrebató a los públicos, primero en el teatro y ahora en el cine,

La Gata sobre el Tejado de Zinc

Un film que conserva todo el vigor y la fascinación del magnífico drama de Tennessee WILLIAMS.

¡La historia de dos personas unidas por un sólo deseo y separadas por su misma pasión!...

Completará este programa, autorizado para mayores, un Noticiario NO-DO y la interesante superproducción,

La vida por delante
 ELIZABETH TAYLOR - PAUL NEWMAN - BURL IVES

IMP. WESTER - MONTBLANCH

Depósito legal B-12591-1959

MGM

La Gata sobre el Tejado de Zinc

Foto 50. Cedida per la família Potau Constantí

ELIZABETH TAYLOR
PAUL NEWMAN
BURL IVES
JACK CARSON
JUDITH ANDERSON

BASADA EN LA OBRA TEATRAL DE
 TENNESSEE WILLIAMS
 CAT ON A HOT TIN ROOF

MGM

ADAPTADA A LA PANTALLA POR RICHARD BROOKS • DIRECTOR: RICHARD BROOKS • PRODUCCION: LAWRENCE WEINGARTEN • UNA PRODUCCION AVON • METROCOLOR

Foto 51. Cedida per la família Potau Constantí